

ΠΑΡΙΑΝΑ

ΚΩΔΙΚΟΣ
ΕΛΤΑ
011545

ιστορία,
λαογραφία
της Πάρου και

αρχαιολογία
γράμματα τέχνη
αντιπάρου

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΝΙΚΟΣ ΧΡ. ΑΛΙΠΡΑΝΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ι. Π. ΚΟΥΤΣΟΧΕΡΑΣ: Παριανό - Τό κάλεσμα - Άκουαρέλα - Άγαπημένη (ποιήματα).

ΓΙΑΝΝΟΣ ΚΟΥΡΑΓΙΟΣ - ΚΟΡΝΗΛΙΑ ΝΤΑΪ-ΦΑ: Δεσποτικό 2015. Τά άποτελέσματα των φετινών άνασκαφών.

ΧΑΡ. ΜΠΑΚΙΡΤΖΗΣ: Έπιστημονικό Συνέδριο «Τ. Ναός Παναγίας Έκατονταπυλιανής Πάρου. 50 χρόνια από την άποκατάστασή του».

ΜΑΝ. ΚΟΥΝΟΥΠΙΑΣ-ΚΑΡΑΠΑΤΑΚΗΣ: Ό άθλοφόρος άοίδμος ήγούμενος π. Φιλόθεος (χρονικό της Κατοχής) [ποίηση].

ΙΩΑΝΝΑ ΚΟΥΛΙΑΝΟΥ: Ψήγματα χρυσού-φωτεινές άνταύγειες (όμιλία).

ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΠΑΡΟΥ: Πίσω απ' τό παραθύρι (ποίηση).

ΚΩΝ. ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΣ: Μνήμη Έμμ. Γρυλλάκη και Κατίνας Πατέλη-Γρυλλάκη (όμιλία).

ΜΑΝΩΛΗΣ Ι. ΧΑΝΙΩΤΗΣ: Έροσηαλτηρίου άνάλεκτα ΙΙ.

ΣΠΥΡ. ΔΕΛ. ΝΑΥΠΛΙΩΤΗΣ: Πά τό βιβλίο του Ν. Χ. Άλιπράντη «Προσωπογρ. Λεξικό της Μεταβυζαντινής Πάρου».

ΜΑΝΟΛΗΣ Β. ΜΑΡΜΑΡΑΣ: Τό παλαιό καφενεϊο στην παραλία της Παροιτιάς.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΔΡ. ΑΛΙΠΡΑΝΤΗΣ: Χαμένο φιλι (ποίηση).

ΕΛΕΝΗ ΣΚΟΡΔΙΛΗ-ΜΕΛΛΙΟΥ: 90 χρόνια Προοδευτ. Σύλλογος Λευκιανών της Άθήνας (1925-2015).

ΒΕΤΑ ΒΙΤΖΗΛΑΙΟΥ-ΚΛΑΡΙΝΟΥ: Άγία Τριάδα (ποίηση).

ΜΑΝ. Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ: Ό σημασία της ξενόγλωσσης λαογραφικής βιβλιογραφίας.

(συνέχεια στην 4η σελίδα του έξωφύλλου)

ΤΟ ΗΛΙΑΚΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΕΚΑΤΟΝΤΑΠΥΛΙΑΝΗΣ

Τό μεγαλοπρεπές νότιο μαρμάρινο κωδωνοστάσιο, ένα από τά τρία, του ναού της Παναγίας Έκατονταπυλιανής, πριν... άποκαθλωθη λόγω άναπαλαιώσης του ναού, και τό ήλιακό ρολόι στον τοίχο της νότιας πλευράς (Άπό τό Άρχείο της έν Άθήνας Άρχαιολ. Έταιρείας). Βλ. και σσ. 304-305 και 389.

MICHELE ALMBERTINO
ΙΗΣΟΥΪΤΗ ΜΟΝΑΧΟΥ
ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΠΑΡΟΥ
[1638]

Ὁ Michele Almbertino (Μιχαήλ Ἀλμπερτίνης) γεννήθηκε στη βενετοκρατούμενη Τήνου τό ἔτος 1606¹ καί, ὡς πιστός τοῦ Λατινικοῦ δόγματος, εὐρίσκεται ἀργότερα νά ὑπηρετεῖ στή δύναμη τῶν πατέρων Ἰησοῦιτῶν τῆς Χίου πρό τούς ἔτους 1637². Ὑπῆρξε μοναχός μέ ἀξιόλογη ἱεραποστολική δράση, ὅπως καταγράφεται σέ τέσσερις ἐκθέσεις-ἀναφορές του (τῶν ἐτῶν 1637, 1638, 1640, 1643 τοῦ Ἀρχείου τῆς Sacra Congregazione di Propaganda Fide τοῦ Βατικανοῦ)³ καί ἰδρυτῆς τῆς Μονῆς Ἰησοῦιτῶν τῆς Τήνου (1679) μετά τήν ἐπιστροφή στή γενέτειρά του σά μισά τοῦ 1661 σέ ἡλικία 55 ἐτῶν. Ἀπεβίωσε στίς 9 Μαΐου 1685⁴.

Ὡς ἰησοῦιτης μοναχός στή Χίο εἶχε ἀναπτύξει μεγάλη δραστηριότητα σέ ἐτήσιες κινητές ἀποστολές σά νησιά τοῦ Αἰγαίου μετά τό πέρας τῶν ὁποίων ἐπέστρεφε στήν ἔδρα του κατά μήνα Δεκέμβριο, συνήθως, ὅπου καί κατέγραφε τίς λεπτομερέστερες ἀναφορές του πρός τήν Ἁγία Προπαγάνδα τῆς Ρώμης. Τό ἱεραποστολικό ἔργο του, σύμφωνα μέ ὅσα καταγράφει στίς ἀναφορές του, εἶχε διττό χαρακτήρα: τήν φροντίδα προσήλωσης τῶν καθολικῶν νησιωτῶν στό δόγμα τους

1. Μάρκου Ν. Ρούσσου-Μηλιδώνη, Ἰησοῦιτες στόν Ἑλληνικό Χῶρο (1650-1915) Ἀθήνα 1991, σσ. 311-319.

2. Περιοδ. «Σιφνιακά», 15 (2007), σ. 162.

3. SCPF/SOCG. α) Vol 184, 43^R-46^V, 13 Δεκ. 1637 (ὅπου περί Τήνου, Μυκόνου, Ἰου, Σαντορίνης, Σίφνου, Μήλου, Κιμῶλου, β) Vol. 185, 200^R-205^V, 17 Δεκ. 1638, περί Πάρου, Νάξου, Ἰου, Σαντορίνης, γ) Vol. 185, 196^R-199^R, 12 Ὀκτ. 1640, περί Σαντορίνης, Ἀμοργοῦ, Ἰου, Μυκόνου, Σύρου, Ἀνδρου καί δ) Vol. 186, 3^R-7^R, 8 Νοεμ. 1643, περί Νάξου, Σαντορίνης, Πάρου, Σίφνου, Θερμίων, Κέας.

4. Βλ. ὑπόσημ. ἀριθ. 1.

ένώπιον μιᾶς ἐκτεταμένης μεταπήδησής τους στήν Ὁρθοδοξία ἀπό πιέσεις τῶν ὀρθοδόξων συγκατοίκων τους, ἀλλά καί τόν, ἄνευ ἐπιτυχίας, προσηλυτισμοῦ ὀρθοδόξων στόν Καθολικισμό, παρὰ τίς ἀπαριθμούμενες ἐπιτυχίες του στό ἔργο τοῦτο. Ἰδιαιτερο ὅμως ἱστορικό ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν ἄλλες, κοινωνικῆς σημασίας, πληροφορίες του, τόσο γιά γεγονότα πού βίωσε κατὰ τίς ἀποστολές του, ὅσο καί περιγραφές τόπων, συνηθειῶν τῶν νησιωτῶν, προσδιορισμό τοῦ ἀριθμοῦ κατοίκων καί ἐκκλησιῶν-μοναστηριῶν κ.ἄ. Στό δημοσιευόμενο ἐδῶ τμήμα τῆς ἐκθεσῆς του, ἔτους 1638, περί τῆς νήσου Πάρου καταγράφει τήν ἐκτέλεση ὀρθοδόξου ἱερέα διά στραγγαλισμοῦ ἐπειδή εἶχε κατηγορηθεῖ, «μέ ἐλάχιστα ἀποδεικτικά στοιχεία» ὅτι εἶχε θίξει σύζυγον ἄρχοντος τοῦ τόπου, «δυναμένου οἰκονομικά», στήν ἐπιδίωξη τοῦ τελευταίου νά πάρει ἀπ' αὐτόν διαζύγιο!

Ἡ ἐκθεση ἀνήκει στό Ἀρχεῖο τῆς Sacra Congregazione, Scritture Originali Congregazioni Generali, vol. 185, 200R-202V, τό δέ κείμενό της, ἀπό τά ἰταλικά, ἀποδίδεται στά ἑλληνικά σέ ἐλεύθερη μετάφραση καί ἔχει ὡς ἐξῆς:

Σεβασμώτατοι καί Ἐκλαμπρότατοι Κύριοι.

Στίς 22 Φεβρουαρίου 1638 ἀναχωρήσαμε ἀπό τή Χίο μέ πλοῖο πού θά ἐπήγαμε νε στή Νάξο μέ δική μας πρόθεση νά περάσουμε, ἄν μᾶς ἔκαναν κάποια ἐνκόλια, ἀπό τό νησί τῆς Σαντορίνης γιά νά προσφέρουμε λίγη πνευματική βοήθεια στούς ἐκεῖ καλούς ἀνθρώπους. Ὅμως διαφορετικά ἤθελε τά πράγματα ὁ Κύριος, ἐπειδή στό πλοῖο μας ἦταν καί ἓνας Τοῦρκος, ἀξιωματοῦχος σέ ζητήματα ἐγκλημάτων κατὰ τῆς Δικαιοσύνης, καί μερικοί ἄρχοντες τῆς Πάρου, οἱ ὁποῖοι καί ὑπό τήν φύλαξή τους συνόδευαν δέσμιον ἕναν πτωχό Ἑλληνα ἱερέα, τό δέ πλοῖο ἐπρόκειτο νά περάσει πρῶτα ἀπό τήν Πάρο γιά νά τόν ἀποβιβάσει ἐκεῖ σέ κάποια παραλία καί ἀκολούθως νά μεταβεῖ στή Νάξο, ὅπως καί ἔγινε στή συνέχεια.

Εἶχε διαδοθεῖ ὅτι αὐτός ὁ ἱερέας εἶχε δυσφημίσει τή σύζυγο ἑνός τῶν ἀνωτέρω ἀρχόντων πού τόν συνόδευαν καί ὅτι γιά τό ἐγκλημά του, ἀληθινό ἢ ψεύτικο, εἶχε καταδικασθεῖ. Ὁ σύζυγος καί ὄλοι οἱ συγγενεῖς τους γιά νά ἐκδικηθοῦν αὐτήν τήν προσβολή καί μέ τήν οἰκονομική δύναμη πού διαθέτουν, τόν ἐνήγαγαν στόν Καπουδάν Πασᾶ (=ναύαρχο τοῦ Στόλου) καί ἤδη τόν μετέφεραν στήν πόλη τους μέ ἐντολή, ἄν ἐπιχειροῦσε νά ἐκμεταλλεθεῖ τή μεταφορά του < δηλ. νά δραπετεῦσει >, νά ἀπαγχονισθεῖ στήν πόλη τους, ὅπου ἐλέγετο ὅτι εἶχε διαπραχθεῖ τό ἐγκλημα χωρίς διακριβωμένες μαρτυρίες παρὰ μόνον μέ ἐλάχιστες ἐνδείξεις, ἐνῶ ἡ σύζυγος διαμαρτύρονταν συνεχῶς ὅτι δέν τόν ἐγνώριζε κἄν!

Σ αὐτό λοιπόν τό πλοῖο, μέ τό ὅποιο ταξίδευαν καί πολλοί ἄλλοι ἀνθρώποι, μέ παρεκάλεσε ὁ φτωχός αὐτός ἱερέας, ἐπειδή ὑποπτεύονταν ὅτι αὐτό πού θά ἀκολουθοῦσε δέν θά ἦταν γιά καλό, ὅταν φθάσουμε στήν Πάρο νά σταματήσω καί ἐγώ ἐκεῖ, στό πλησιέστερο Κάστρο, λεγόμενο Ἄουσα (ὅπου θά παρῆμεν καί αὐτοί πού τόν συνόδευαν καμιάν ἡμέρα) γιά νά τόν ἐξομολογήσω, πράγμα πού προσφέρθηκα νά κάνω μέ μεγάλην εὐχαρίστηση. Ἐφθάσαμε ἐκεῖ τό

βράδυ και την επομένη τό πρωϊ έπηγα στη φυλακή πού τον κρατούσαν για να τον εξομολογήσω, αλλά μόλις άρχισαμε έφθασε και ό Τουρκος συνοδός του, ό όποιος δέν επέτρεψε να τον άνακουφίσω, επειδή οι έκκλησιαστικοί του Κάστρου και αυτοί πού τον συνόδευαν επέσπευσαν την άναχώρησή τους μέ πρόθεση να τον μεταφέρουν σε άλλα Κάστρο, λεγόμενο Παροικιά· εκεί επρόκειτο να συνέλθουν όλοι οι εξέχοντες και οι δικαστικοί για να τον εξετάσουν και άποφανθούν για την πράξη του· εκείνος μου έκανε νόημα να τον άκολουθήσω και τον άκολούθησα μέχρι την φυλακή ή άποθήκη, κάτω από μιάν κατοικία, όπου τον έκλεισαν μέ πολλούς φρουρούς στην πόρτα. Θεώρησα κατάλληλον τον χώρο εκείνο για να τον εξομολογήσω, άν και οι έχθροι του έλεγαν ότι είχε εξομολογηθεί και τακτοποιήσει τά της ψυχής του, εγώ όμως ήθελα να γίνει μέ την κάθε δυνατή μυστικότητα. Κι αυτό για να μη συμβεί, κατά κάποιον τρόπο, ματαιώσή της και κίνδυνο της ζωής του επειδή αναμένονταν και κάποια αντίδραση από τον λαό. Τέλος εισήλθαμε στη φυλακή όπου μās έκλεισαν γυρίζοντας δύο - τρείς φορές τό κλειδί στην πόρτα και πραγματοποιήσαμε την εξομολόγηση όλης της ζωής του μέ άπόλυτη ίκανοποίηση άμφοτέρων επειδή έγινε σύμφωνα μέ τά πέντε κεφάλαια πού αυτοί < έννοει τούς όρθοδόξους > άρνούνται, τά όποια όμως όλοι τους επανεξετάζουν και άρχίζουν να πιστεύουν όπως έμεις οι Λατίνοι. Όμως, ένας άλλος Έλληνας ιερέας, όταν εγώ εξομολογοῦσα τον έγκλειστο, αισθάνθηκε άσχημα ως σχισματικός και διερχόμενος έξω από τή φυλακή άρχισε να καθυβρίζει τον δύστυχο φυλακισμένο γιατί ήθέλησε να εξομολογηθεί σε έναν του Λατινικού δόγματος· ό φυλακισμένος όμως άρχισε να έξυμνει την τάξη των Λατίνων λέγοντας ότι οι Έλληνες εξομολόγοι δέν γνωρίζουν να εξομολογοῦν σωστά γι αυτό και ή Έκκλησία βαδίζει προς την καταστροφή και ή κάθε ψυχή βαδίζει έξω από τον κανονικό δρόμο, ενώ οι Λατίνοι εξομολόγοι εξομολογοῦν καλά και όπως πρέπει γι αυτό ή Λατινική Έκκλησία υπερέχει σε όλα.

Τρεις-τέσσερις ώρες πριν γίνει ό στραγγαλισμός του έπηγα στη φυλακή για να παρηγορήσω τον καταβεβλημένο άνθρωπο, όσο μου ήταν δυνατόν, μη γνωρίζοντας κατά ποιόν τρόπο, να μεταστρέψω στο μυαλό του να διαθέσει εφόδια, όπως εκείνο πού άγνοούσε ή άδυνατούσε να πιστέψει ότι τόσο κοντά εύρίσκονταν ό θάνατός του. Ό ίδιος λοιπόν, κατά θεία έμπνευση, όπως πιστεύω, μου δήλωσε ότι, άφου είχε ήδη εξομολογηθεί, έπιθυμούσε και να μεταλάβει, αλλά ή δυσκολία ήταν ότι δέν υπήρχε κατάλληλος χρόνος, επειδή ήταν τρεις μετά τά μεσάνυχτα· τό καλύτερο πού μπορούσα να κάνω ήταν να του έμφυσήσω ότι ήταν προς τιμήν του αυτή ή κοινωνία και ψυχικό εφόδιο. Έτσι έπηγα να εύρω έναν μοναχό έλληνικού δόγματος, αλλά καθολικόν, μέ τον όποιο του την προσφέραμε· όταν βέβαια την είδε κατάλαβε σοβαρά ότι πλησίαζε ή τελευταία ώρα του και άρχισε να οδύρεται πέφτοντας κάτω, όποτε τον πλησίασα και του εξήγησα πώς πάσχει για την ψυχή του και υποφέρει για τά άμαρτήματά του, όποτε και γονάτισε κατά τή δική μας συνήθεια. Ό φτωχός αυτός άνθρωπος στάθηκε για λίγο να άκούσει τί λέγονταν έξω απ' εκείνο τό υπόγειο ή φυλακή από τούς άρχοντες και άξιωματούχους της

Δικαιοσύνης καί τούς ἐχθρούς του οἱ ὁποῖοι, ἐπί πολλές ὥρες τῆς νύκτας τόν πετροβολοῦσαν καί τοῦ φώναζαν διάφορα, περιμένοντας πότε θα τελείωνε τό δειπνο τους γιά νά τελειώσει κι αὐτός. Δέν ἔγινε ὁμως ἔτσι, γιατί ἐκεῖνες τίς ὥρες πού οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι εὐρίσκονταν σέ βαθύτατον ὕπνο καί ἀμέρμιοι (ἐπειδή μερικῆς ἡμέρες πρῖν εἶχε γίνει πιστευτό ὅτι δέν θά ἔχανε τή ζωή του), κατέβηκαν κάτω καί, ἀφοῦ ἔσπασαν τίς πόρτες, τοῦ ἔδωσαν ἀρκετά κτυπήματα στό κεφάλι καί τά χέρια, γιατί ἀντιστάθηκε, ὅσο μπόρεσε, νά μὴν ἀνοίξουν οἱ πόρτες καί τόν ὀδήγησαν στήν παραλία, σ' ἓνα πρόχειρο μῶλο, ὅπου τόν προετοίμαζαν < ἐννοεῖ γιά τήν θανάτωσή τους >, ἐνῶ αὐτός δέν σταμάταγε νά ζητᾶ τήν συγχωρεσή τους λέγοντας ὅτι αὐτός τούς εἶχε ἤδη συγχωρήσει.

Τήν ἐπομένη ἡμέρα, ἡ γυναίκα ἐκείνη, τήν ὁποία θεωροῦσαν συνενοχό του, ἀπό φόβο ὅτι μετά τόν θάνατό του θά ἀκολουθοῦσε καί ὁ δικός της, ἐπειδή ἦταν θυμωμένοι μαζί της, ἔστειλε μέ ἄκρα μυστικότητα νά μέ παρακαλέσουν νά μεσολαβήσω γιά τή ζωή της στόν ἐξοργισμένο σύζυγό της καί τούς λοιπούς συγγενεῖς γιατί τήν κρατοῦσαν σέ περιορισμό, πρᾶγμα τό ὁποῖο καί ἔκανα. Εὐτυχῶς αὐτοί δέν εἶχαν κατά νοῦ νά τῆς ἀφαιρέσουν τή ζωή, μόνο ζητοῦσαν νά ὁμολογήσει τό γεγονός, ἂν καί αὐτή ἔλεγε συνεχῶς ὅτι δέν ἐγνώριζε κανόν τόν ἀνωτέρω ἱερέα. Ἡ ἀλήθεια βέβαια εἶναι ὅτι τῆς δήλωσαν πῶς ἂν ἤθελε νά γλυτώσει τόν θάνατο, νά δεχτεῖ ὅτι ὁ σύζυγός της ἐπιθυμοῦσε τόν χωρισμό τους, ἀλλά καί νά μὴ συζητηθεῖ κατόπιν ἄλλον, ὅπως συνηθίζουν οἱ σχισματικοί Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἀπό κάποια ἀπαρέσκεια ὁ σύζυγος ἐγκαταλείπει τή σύζυγο, ἢ ἡ σύζυγος ἐκεῖνον καί πληρώνοντας κάποιο χρηματικό ποσό στόν ἐπίσκοπο, ξαναπαντρεύονται μέ ὅποιον ἄλλον ἐπιθυμοῦν. Τά ἀνωτέρω ἔπρεπε νά καταγραφοῦν καί νά παραδοθοῦν στόν σύζυγο γιά διαφύλαξή τους χάριν τῶν παιδιῶν τους καί τῶν συγγενῶν πού γι' αὐτόν τόν λόγο τῆς προσέφεραν τή συνέχιση τῆς ζωῆς της. Ἐκείνη, γιά νά διασωθεῖ, ἀποδέχτηκε.

Κανένας πάντως τῶν ἐκκλησιαστικῶν δέν προσέτρεξε σέ παρηγορία καί συμπαράσταση πνευματική στόν φτωχό ἐκεῖνον φυλακισμένο κληρικό, γεγονός πού σκανδάλισε τό πλήθος, ἐνῶ ἔμειναν ὅλοι ἱκανοποιημένοι ἀπό ἐμᾶς, πού γι' αὐτόν τόν σκοπό εἶχαμε μεταβεῖ ἐκεῖ, στό Κάστρο τους. Ἀκόμη καί ὁ μητροπολίτης τους, πού τόν συναντήσαμε στόν δρόμο συνοδευόμενος ἀπό ὄλους τούς ἱερεῖς ἑνός γειτονικοῦ Κάστρου, ἦταν ὀργισμένοι καί ζητοῦσαν νά ἐνταφιάσουν τόν νεκρό, ἀλλ' ἄρχισαν νά διαμαρτύρονται ἔντονα ἐναντίον μας γιά τήν φιλανθρωπία καί φροντίδα πού ἐπιδείξαμε σ' ἐκεῖνον τόν ἱερέα.

Παραμείναμε σ' αὐτό τό Κάστρο ἐπί 8 ἡμέρες ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνωτέρω κληρικοῦ. Ἐξομολόγησα 4 Ἕλληνες, οἱ δύο μάλιστα κληρικοί, ὁ ἓνας ἐκ τῶν ὁποίων, παρόλο πού εἶναι ἐφημέριος, δέν γνώρισε ποτέ στή ζωή του τί ἦταν ἡ ἐξομολόγηση, ὄχι μόνο γιά τήν ἐλάχιστη ἐκτίμηση πρὸς τόν Θεό, ἀλλά καί ἀπό τόν φόβο ὅτι ὁ ἐξομολόγος ἐξακολουθεῖ νά μετέχει στίς ἱεροτελεστίες ἀκόμη καί μέ φήμες καί σχόλια. Γι' αὐτό, μέ τό νά εἶναι πολύ τακτικός πρὸς τούς Ἕλληνες, ἂν ὁ ἐξομολογούμενος ὁμολογήσει τά τῆς ζωῆς του, γιά πράξεις μέ ἄλλα πρόσωπα, τοῦ ἀπαγο-

ρεύεται έντελῶς ἡ ἱεροουργία, ἄν εἶναι ἐφημέριος ἢ διάκονος ἢ ὑποδιάκονος, μὴ δυνάμενος δηλαδή νά περάσει σέ ἄλλα ἀξιώματα. Ἐάν εἶναι λαϊκός, νά μὴ μεταλαμβάνει γιά πολλά χρόνια.

Ἐξομολόγησα ἀκόμη καί μετέλαβα μερικούς Συριανούς πού ἀπό φτώχεια εὐρίσκονταν ἐκεῖ ὡς κάτοικοι, περί τούς 30, μεταξύ τῶν ὁποίων καί γονεῖς μέ μεγάλες διαφορές μέ τούς γέροντες· τούς προσκάλεσα σέ μίαν ἐκκλησία καί, δόξα τῷ Θεῷ, ὁμονόησαν καί εἰρήνευσαν, ἐξομολογήθηκαν καί κοινώησαν. Εὐρῆκα μεταξύ αὐτῶν τῶν Συριανῶν καί ἕναν πού μέ ἐνθουσίασε γιατί, ἄν καί ἦταν ἄνθρωπος ἐργατικός, πτωχός καί ἀμόρφωτος, διέθετε ὑψηλά αἰσθήματα εὐλαβείας καί περνοῦσε μεγάλο μέρος τῆς νύκτας μέ ἀφιερώσεις στά ἐπουράνια καί ἰδιαιτέρως στίς θεῖες παραχωρήσεις, δέν ἐπιθυμοῦσε δέ ἄλλο παρά νά ὀμιλεῖ ἢ νά ἀκούει νά ὀμιλοῦν γιά ἱερά θέματα μέχρι νά τόν πάρει ὁ ὕπνος ὀνειρευόμενος κάθε φορά ὅτι κατονόμαζε τό ἅγιο ὄνομα τοῦ Κυρίου ἢ τῆς Παναγίας Παρθένου ἦταν τέτοια ἡ ἀγάπη του πρὸς τήν ἀγνότητα ὥστε ἐδῶ καί πολλά χρόνια εἶχαν συμφωνήσει μέ τήν σύζυγό του νά διαβιοῦν μέ ἐγκράτεια, γι' αὐτό καί ἡ ἀντοχή του εἶναι ὅμοια ἐνός πραγματικοῦ ἱερωμένου, οὔτε διστάζει νά δίνει ἐξαιρετικές ἀπαντήσεις στούς σχισματικούς Ἑλληνας, ὅταν αὐτοί τόν ἀποδοκιμάζουν.

Δέν ἀρονοῦμαι ὅτι οἱ πτωχοί αὐτοί Λατῖνοι ἐξετέθησαν σέ μεγάλο κίνδυνο μέ τό νά φοροῦν < ἑλληνικές > ἐνδυμασίες γιά νά ὁμοιάζουν Ἑλληνας, τόσο γιατί συνεχῶς μετέρχονται πρακτικές τῶν σχισματικῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι πάντοτε τούς προτρέπαν νά ἐγκαταλείψουν τό δικό μας καί νά ἐπιστρέψουν στό δικό τους δόγμα, ἀλλά καί συντρέχουν τούς Ἑλληνας στά ἐνεργήματά τους. Ἐπειτα ἔχουν ἐλάχιστη πνευματική συμπαράσταση ἀφοῦ μόνο δύο φορές τόν χρόνο παρακολουθοῦν Λατινική λειτουργία λαμβάνοντας, κατά τή δική μας συνήθεια, τά ἅγια μυστήρια ἀπό ἱερέα πού διαμένει σέ ἄλλο Κάστρο τοῦ νησιοῦ σέ ἀπόσταση ἕξι περίπου μιλίων. Προσπάθησα νά ἀποτραβήξω μερικούς πού ἐπιδιώκουν νά γίνουν Ἑλληνας, ἀλλά ἔκαναν τούς κωφούς.

Σ' αὐτήν τήν πόλη στάθηκε ἀδύνατο νά κάνω κήρυγμα ἐπειδή ὅλος ὁ κόσμος εἶχε γίνει ἄνω-κάτω καί οἱ ἐκκλησιαστικοί ἦταν ἀπασχολημένοι κάθε τόσο μέ τόν μητροπολίτη τους ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνωτέρω ἱερέα. Ὅταν φύγαμε ἀπ' αὐτό τό Κάστρο ἐπήγαμε σέ ἕνα χωριό λεγόμενο Δραγουλά, κοντά στόν Κέφαλο ὄπον, λόγω τῆς θαλασσοταραχῆς, τακτοποιοῦσαν μόνο τά τοῦ ταξειδιοῦ γιά τή Σαντορίνη· ἐμείναμε ἐκεῖ 8 ἡμέρες καί κάθε βράδυ ἔκανα κήρυγμα-κατήχηση σέ μίαν ἐκκλησία στήν ὁποία προσέρχονταν τά ἀπογεύματα καί Ἑλληνας, λόγω τεσσαρακοστής, στήν ὁποία δίνουν μεγαλύτερη σοβαρότητα παρά στήν Comrita (=ἀπόδειπνο), ὅπως κατά τίς ἑορτές στή λειτουργία. Σ' αὐτό τό χωριό ἐξομολόγησα καί πολλούς Ἑλληνας, δηλαδή γενικές ἐξομολογήσεις γιατί οὐδέποτε εἶχαν ἐξομολογηθεῖ σωστά καί ἀπέμεναν κατενχαριστημένοι κατά τήν δική μας δωρεάν ἐξομολόγηση ἐπειδή πολλοί τῶν ἐξομολόγων τους ρωτοῦσαν ἄσχετα καί διάφορα γιά νά τούς δώσουν ἄφεση ἁμαρτιῶν, ἄλλοτε δέ τούς ἄφιναν στή μέση τῆς διήγησης τῶν ἁμαρτημάτων. Ἐνας ἐξομολόγος μάλιστα σ' αὐτό τό χωριό πού ἔβλεπε μεγά-

λον αριθμό εξομολογουμένων τούς οποίους προσκαλοῦσε πέντε-ἕξι μαζί, ιδίως ἀγάμους, καί τούς ἔλεγε «ἐσεῖς δέν ἔχετε ἀμαρτήματα, παρὰ μόνο κάνετε αὐτό καί ἐκεῖνο ὅλοι ἐσεῖς» καί τούς ἔβαζε μικρές ποινές.

Σ αὐτό τό χωριό εὐρῆκα ἕναν Λατῖνο συζευγμένον μέ Ἑλληνίδα, ὅλα δέ τά παιδιά τους βαπτισμένα κατά τό ἐλληνικό δόγμα· χάριτι Θεοῦ ὁμως τόν ἐξομολόγησα καί μετέλαβε καί μοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι θά φρόντιζε νά ἀναχωρήσει ἀπ' ἐκεῖ οἰκογενειακῶς καί ὅτι, ἐν τῷ μεταξύ, θά ἐξομολογεῖται καί μεταλαμβάνει λατινικά. Ἕνας πλούσιος, μά σχισματικός στήν πίστη, κατέλιπε ἕνα καλό τεμάχιο κτίσματος, ὅταν ξαναβαφτίστηκε ἐλληνικά. Στή συνέχεια ἐπήγαμε λίγο πιό πέρα σέ ἄλλο χωριό λεγόμενο Ἀρνάρα ὅπου εὐρῆκα ἄλλον ἕνα ἀπό τήν Σύρα ὁ ὅποιος, μέ τή σύζυγο καί τά παιδιά τους, ἔκαναν τά πάντα ἐλληνικά, εἶχαν μάλιστα βαπτίσει ἕνα-δύο παιδιά ἐλληνικά καί ζήτησαν συγγνώμη ἐπειδή εὐρίσκονταν συνεχῶς μεταξύ Ἑλλήνων, γι' αὐτό καί παρακαλουθοῦσαν τήν ἐλληνική λειτουργία· μόνο τό Πάσχα εἶχαν Λατῖνο ἱερέα γιά νά ἐξομολογηθοῦν καί λάβουν τήν κοινωνία λατινικά. Εἶχαν πιεσθεῖ νά μετέρχονται τά ἐλληνικά ἔθιμα γιατί ἕνας Ἑλληνας ἐξομολόγος τούς εἶπε καί αὐτός, πού ὑπῆρξε τοῦ Λατινικοῦ δόγματος, ἐξομολογοῦσε πλέον ἐλληνικά γιατί δέν ὑπῆρχε καμμία διαφορά μεταξύ τῶν δύο δογμάτων, μόνο πού οἱ Λατῖνοι ἔτρωγαν ψάρια τήν τεσσαρακοστή.

Ἐπειδή πλησίαζε τό Πάσχα, συνέχισα νά ἐξομολογῶ, νά μεταλαμβάνω καί ἱεροουργῶ σέ ἕνα ἄλλο Κάστρο σέ ἀπόσταση ἕξι μιλίων, στό ὁποῖο ἐδρενεῖ ὁ Λατῖνος ἐφημέριος μέ ἀρμοδιότητα σέ ὅλο τό νησί· τόν τοποθέτησαν ἐκεῖ ἐπίτηδες, μακρυνά ἀπό τήν οἰκιστική ζώνη, ἀλλά μοῦ ὑποσχέθηκαν πῶς θά τόν μετακινήσουν σέ κατοικημένο μέρος. Μέ ἄδεια τοῦ Ἑλληνα μητροπολίτη, ὁ ὅποιος εὐρίσκονταν τότε ἐκεῖ, λειτούργησα μία Κυριακή σέ ἐλληνική ἐκκλησία πού ἀπό παλαιά ἦταν λατινική, κατά πληροφορία καί τά ὑπάρχοντα ἐμβλήματα· ἔδωσα μέ τόν κληρικό τοῦ ἄλλου χωριοῦ τήν ἀγία κοινωνία σέ ὅλους πρὸς μέγαν θαυμασμό ἐκείνων τῶν φτωχῶν καί ἐνῶ ἔψελνα τή λειτουργία κατέφθασαν πολλοί Ἑλληνες πού ἄρχισαν, ὡς ἀπό θαύματος, νά ἐπανακάμπουν καί νά κοινωνοῦν κατά τόν Λατινικό τρόπο, ἄν καί ἐπὶ πολλά χρόνια διατελοῦσαν Ἑλληνες. Μία πτωχή γυναίκα ὁμως τοῦ Λατινικοῦ δόγματος, ἡ ὁποία ἀκολουθοῦσε ἤδη τό ἐλληνικό, ἐξομολογήθηκε καί ὑποσχέθηκε νά μεταλάβει Λατινικά· πλὴν δέν ἤθελε ἀπό ἐμένα τήν μετάληψη ἀπό τόν φόβο μήπως δέν τῆς ξαναδώσουν ἐλεημοσύνη ἐπειδή θά ἐπέστρεφε στό Λατινικό δόγμα.

Ἀπό ἐδῶ καί ἀφοῦ κατέπεσε ἡ δύναμη τῶν ἀνέμων καί ἡμέρευε ἡ θάλασσα, περάσαμε στή Νάξο..... ὅπου παραμείναμε 23 ἡμέρες μέ ἐξομολογήσεις μερικῶν τοῦ Λατινικοῦ καί τοῦ ἐλληνικοῦ δόγματος, ἕνας ἐκ τῶν ὁποίων ἐπέστρεψε στό Λατινικό· αὐτός ἐδῶ καί 7 χρόνια περίπου ἦταν προσηλωμένος στόν γκρεκισμό (=ἐλληνισμό), σ'αὐτό δέ ὑπόλοιπα ἀπλῶς καλόφνηχος γιατί, ὅσο ἀσκοῦσε τό ἐμπόριο, ἀπό κάθε συμφωνία πού ἔκλινε προσέφερε ἕνα καλό μερίδιο στους ναοὺς τοῦ Θεοῦ καί πίστευε ὅτι ὁ Θεός καί Κύριος φρόντιζε νά τό ἀποκαθιστᾷ.

Ένας άλλος εγκατέλειψε τις ύποπτες εργασίες με τις οποίες διαβιούσε επί πολλά χρόνια και εξομολογήθηκε μεταμελημένος..... Είχε φθάσει η Μεγάλη Έβδομάδα και αδυνατούσαμε να μεταβούμε στη Σαντορίνη από τον αντίθετο άνεμο, γι αυτό επήγαμε και πάλι στην Πάρο με μιά βαρκούλα με την οποία θά βλέπαμε τον θάνατο με τὰ ἴδια μας τὰ μάτια, ἂν δέν βοηθοῦσε ὁ Κύριος νά φθάσουμε στό Κάστρο τῆς Πάρου, τό λεγόμενο Ἰουσα, ὅπου παραμείναμε μέχρι τό Μεγάλο Σάββατο μέ ἐξομολογήσεις τῶν ὀλίγων Λατίνων, προερχομένων ἀπό τή Σῦρο, καί ἐγκατεστημένων ἐκεῖ. Ἐξομολόγησα ἀκόμη καί μερικούς ἄλλους τοῦ ἑλληνικοῦ δόγματος, μεταξύ τῶν ὁποίων ὑπῆρξε καί ἓνας περαιομένης ἡλικίας, ὁ ὁποῖος ἐνῶ ἦταν Λατινικοῦ δόγματος, μετεπήδησε στό ἑλληνικό ἀπό μικρό παιδί, καί μολονότι πεπεισμένος γιά τήν ὑπεροχή τοῦ Καθολικοῦ, βάπτισε τὰ παιδιά του κατά τό ἑλληνικό· τοῦ ἔκανα γενική ἐξομολόγηση ὅλης τῆς ζωῆς του μέ μεγάλη ἱκανοποίησή του. Ἀλλά γιά πολλές ὑπάρχουσες δυσχέρειες νά ἐπιστρέψει στό Λατινικό δόγμα, τοῦ ἐπέτρεψα νά συνεχίσει μέ τό ἑλληνικό... Τό Μεγάλο Σάββατο επήγαμε σέ ἄλλη πόλη, λεγομένην Παροικιά, νά λειτουργήσουμε στους ἐκεῖ φτωχοῦς Λατίνους... Καί ἀπό ἐκεῖ επήγαμε σέ ἓνα ἀκόμη Κάστρο, ὅπου εὐρήκαμε πλεονύμενο, στό ὁποῖο ἐπιβιβαστήκαμε καί επήγαμε σέ ἄλλο νησί πού ὀνομάζεται Νιός, ὅπου διακρίναμε κάποια στοιχεῖα ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρξαν < ἄλλοτε > Λατίνοι. Ἐπῆγαμε μέ κάποια ἀνησυχία καί φόβο σ' ἐκεῖνο τό νησί ἐπειδή οἱ κάτοικοί του εἶναι Ἀλβανοί καί ξακουστοί γιά τήν ἀγριότητα καί σκληρότητά τους.....

Πά τήν μεταγραφή ἀπό τὰ ἰταλικά
καί ἐλεύθερη ἀπόδοση στά ἑλληνικά

ΣΙΜΟΣ ΜΙΑΤ. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ

Χίος, 17 Σεπτεμβρίου 1638

Τῶν σεβασμιότητων σας

ταπεινός δοῦλος

Michele Almbertino

Μερικές ἀπό τίς πινακίδες πού ἤδη τοποθετοῦνται ἀπό τόν Δήμο Πάρου· καί στό ἐξῆς οἱ δρόμοι θά ἔχουν πιά τήν ὀνομασία τους.